COLOCVIU

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I"
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr. 1
2009

BAZELE CERCETĂRILOR ÎN DOMENIUL SISTEMELOR ŞI TEHNOLOGIILOR PENTRU PROTECȚIA ÎMPOTRIVA TERORISMULUI DE ORICE NATURĂ*

CONCLUZII

• *Amenințările teroriste sunt de mare actualitate. În următorul deceniu, ele nu vor dispărea, ci, dimpotrivă, este posibil să se diversifice şi să se amplifice. Atacurile teroriste sunt şi vor fi şi în continuare atipice, lipsite de orice moralitate şi în afara oricăror reguli ale păcii şi războiului.*

• *Amenințarea teroristă este direct proporțională cu vulnerabilitățile societății moderne şi evoluează pe măsură ce faliile se adâncesc, conflictele se amplifică şi crizele se înmulțesc.*

• *România este supusă amenințărilor de tip terorist din cel puțin trei perspective: ca membră a Alianței Nord-Atlantice şi componentă a Uniunii Europene, deci ca parte a civilizației de tip occidental împotriva căreia sunt orientate o parte dintre atacurile teroriste şi îndeosebi cele ale fundamentalismului islamic; ca țară situată în vecinătatea faliei strategice musulmane, în zona Mării Negre şi în cea a Balcanilor, nu departe de zona caucaziană şi de cea a Orientului Apropiat; ca participantă directă la războiul declanşat împotriva terorismului, în cadrul coaliției antiteroriste, conduse de Statele Unite.*

1. Fenomenul terorist contemporan

Încercând să introducem, cu ajutorul conceptului de terorism, o anume ordine cu valoare explicativă în analiza fenomenului terorist contemporan, ne-am oprit din start asupra definiției date de noi, dar şi de alți cercetători, cu mențiunea că, până acum, s-au exersat peste 100 de variante, toate subliniind, practic, interesul sporit pentru evoluția în complexitate şi gravitate a acestei realități cutremurătoare, ce a căpătat, treptat, o extensie globală. *Terorismul* reprezintă, într-o delimitare succintă a forței sale de impact, *amenințarea cu violența sau utilizarea violenței în scop politic, de către indivizi sau grupuri, cu scopul de a şoca, a înfricoşa sau a intimida un grup-țintă, prin producerea de victime*. În această accepțiune, *terorismul se prezintă ca un fenomen social extrem de complex*, constând din manifestarea extremă, spectaculoasă şi ingenioasă a violenței, cu scopul de a atrage atenția, a înspăimânta, a chinui şi a impune un anumit tip de comportament, uneori, pur şi simplu, pentru a teroriza, printr-o gamă foarte diversificată de acțiuni-limită, în care omul este deopotrivă armă şi victimă, călău şi condamnat.

În configurarea terorismului contemporan, post 11 septembrie 2001, evidențiem câteva tendințe principale:

* Material elaborat în cadrul grantului *Sisteme de management integrat pentru protecția economico-financiară a infrastructurii critice a personalului împotriva terorismului de orice natură (SMEFIP)* de către colectivul de cercetare al Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I": general de brigadă (r) CS I dr. Gheorghe VĂDUVA, colonel (r) CS I dr. Grigore ALEXANDRESCU, colonel (r) CS II dr. Petre DUȚU, colonel (r) CS Vasile POPA, CS III dr. Alexandra SARCINSCHI, CS dr. Cristian BĂHNĂREANU. Proiectul este condus de Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava şi este finanțat prin PNCDI II, Programul 4 – Parteneriate în domenii prioritare.

- În chestiunea extinderii teritoriale a structurii şi componentei de reţea, putem menţiona faptul că, în câţiva ani, *organizaţiile şi grupurile teroriste au devenit tentaculare*, au filiale flexibile şi dinamice peste tot, putând acţiona, azi, pretutindeni, pe plan internaţional, dar mai ales în statele occidentale şi în zonele de falie, realizând o mai mare fluidizare a operaţiilor proprii, fără riscul destructurării organizaţiei şi beneficiind de avantajele deosebite oferite de organizarea şi lucrul în reţea.
- Tendinţa *continuării realizării unei colaborări între organizaţiile teroriste* se constată între grupările cu vederi ideologice şi religioase comune (cazul grupărilor fundamentaliste ce gravitează în jurul Al-Qaida, al reţelelor europene, al structurilor separatiste etc.).
- *Orientarea acţiunilor asupra unor ţinte simbolice* este urmarea măsurilor mai stricte luate de state pentru prevenirea unor atacuri care să producă un număr mare de victime, ceea ce a determinat alegerea unor ţinte simbolice şi limitarea numărului de pierderi umane, pentru diminuarea ripostei autorităţilor.
- S-a multiplicat *efortul teroriştilor de dotare cu mijloace informatice performante de comunicaţii şi securizare a comunicării* şi există disponibilităţi mai mari de folosire a ciberatacurilor, de influenţare psihologică şi diseminare a ideologiilor, programelor, doleanţelor grupărilor teroriste în reţelele Internet şi
- mass media.
- Slăbiciunile controlului internaţional asupra armelor NBC, uşurinţa producerii de „arme murdare" şi lipsurile din legislaţie fac fezabilă *dotarea în viitor a teroriştilor cu asemenea mijloace şi folosirea lor într-un atentat nuclear, biologic, chimic şi informatic*.
- În foarte multe atentate teroriste din ultimii ani s-a uzat de *terorismul suicidar*. Folosirea explozibililor artizanali este un fenomen social cu bază religioasă, promovat de liderii fundamentalişti ca formă a Jihadului, susţinut prin cutume sociale şi mai ales prin finanţare.

În momentul de faţă, lupta împotriva terorismului este una dusă pretutindeni, agresiunea putând să vină de oriunde şi să se producă oriunde. Este un conflict care depinde de decizia politică, tehnologia informaţiilor şi capacităţile de mobilizare a resurselor, dar care necesită răbdare, subtilitate şi confidenţialitate, alături de o pregătire desăvârşită a elementului uman, având în vedere *inamicul cu care acesta trebuie să se confrunte: unul netradiţional, dintr-o amplă reţea de organizaţii teroriste, aflate în locaţii greu de descoperit, susţinute de sponsori statali şi nonstatali, dispunând de resurse obţinute din surse financiare incontrolabile, de armament şi sisteme de comunicaţii de ultimă generaţie, dar mai ales de un potenţial uman îndoctrinat, gata să-şi dea viaţa pentru „cauză"*.

2. Tipologia terorismului actual

Se poate vorbi, aşadar, despre *noua fizionomie şi tipologie a terorismului secolului XXI*: ţintele terorismului vor fi statele (în frunte cu SUA); terorismul va deveni armă strategică; prin folosirea armelor de distrugere în masă (a terorismului nuclear, chimic şi biologic), se va face pasul spre superterorism (megaterorism); se va trece la terorismul etnico-religios; vor prolifera masiv fenomene din zona gri a terorismului (trafic de droguri, de arme, de persoane, spălare de bani, legătura cu crima organizată pentru sponsorizarea activităţilor teroriste).

În mai puţin de un deceniu, aceste previziuni vor deveni realitate crudă: escalada spre superterorism va avea loc în inima celei mai puternice entităţi statale din lume, iar terorismul NBC şi ciberterorismul pot depăşi oricând pragul dintre potenţialitate şi realitate.

Tipologia terorismului contemporan include, în opinia noastră, următoarele: *terorismul transnaţional (transfrontalier)*; *terorismul naţionalist-separatist*; *terorismul extremismului islamic*; *terorismul politic*; *terorismul NBC*; *ciberterorismul*; *terorismul mediatic*; *narcoterorismul*; *terorismul de constrângere*; *terorismul de stat*; *terorismul cultural*; *terorismul identitar*; *terorismul infracţional*.

Dintre aceste forme de terorism, *terorismul transnaţional (tranfrontalier)* este apreciat ca plaga cea mai dureroasă a lumii contemporane, reprezentând acel tip de terorism amplu, puternic, greu de prevenit şi care nu poate fi controlat de statele individuale, având caracter internaţional prin autori, victime, locul acţiunii, consecinţe. El poate avea motivări naţionalist-separatiste, fundamentalist-religioase, nou-religioase sau social-revoluţionare, cărora le corespunde un tip de terorism de acest fel.

La ora actuală, *terorismul extremismului islamic*, ce foloseşte violenţa în scopuri religioase, este tipul de terorism cel mai periculos. Acesta are o dimensiune agresivă extremă, exclusivistă, punitivă, prin care se doreşte impunerea prin forţă a islamismului pe plan mondial, distrugerea civilizaţiei occidentale. În contextul mondializării, creşterea sărăciei şi a insecurităţii, sporirea decalajelor economice, explozia demografică, apelul la credinţă, la Jihad (războiul sfânt), pentru a menţine unitatea

religioasă şi etno-culturală a lumii islamice, face ca numărul de adepţi ai fundamentalismului să crească, iar acest tip de terorism să prolifereze foarte mult.

În acelaşi timp, *terorismul NBC* devine ameninţarea cea mai mare la adresa lumii, în ansamblul său. Posibilitatea de a folosi arma nucleară şi materialele radioactive, arma chimică şi cea biologică, deşi de neînchipuit pentru minţile lucide, sănătoase, este luată în calcul în analiza terorismului, mai ales după 11 septembrie 2001, când strategii au înţeles că organizaţiile teroriste care au declanşat războiul terorii nu vor renunţa la un mijloc de luptă cu efecte nimicitoare de masă.

Un alt tip de terorism contemporan este considerat *terorismul în mozaic* (la rândul său, în sistem, în reţea sau aleator). Atacurile teroriste în mozaic de sistem includ acţiuni concepute unitar de aceeaşi organizaţie şi având acelaşi obiectiv sau obiective complementare, ce se desfăşoară aleator, spre a nu fi descoperite şi contracarate. Calitatea de sistem le conferă consistenţă şi efect foarte mare, iar cea în mozaic le reduce vulnerabilitatea şi le sporeşte gradul de imprevizibilitate şi surprindere. Alături de acesta, *terorismul de falie (intercivilizaţional)* este tipul de terorism constituit în spaţiul de fractură dintre civilizaţii, sisteme, entităţi geopolitice, geoeconomice, unde se creează zone de instabilitate şi insecuritate, care generează o conflictualitate de tip haotic.

Proporţiile terorismului, caracterul său global a determinat perfecţionarea sistemului internaţional de răspuns, coordonarea durabilă a eforturilor antiteroriste ale statelor, crearea structurilor supranaţionale şi interstatale şi a mecanismelor de reprimare a activităţii teroriste internaţionale, sporirea preocupărilor pentru elaborarea unei baze juridice internaţionale unice, a unei Convenţii generale a ONU asupra terorismului internaţional, care să faciliteze cooperarea judiciară la nivel mondial, adoptarea, în 2006, prin consens, de către Adunarea Generală, a Strategiei antiteroriste mondiale a Naţiunilor Unite.

3. Sisteme şi tehnologii de protecţie împotriva terorismului

Combaterea terorismului nu este o problemă militară, ci, în primul rând, una politică. Decizia pentru organizarea unei cruciade antiteroriste trebuie luată – şi a fost luată atunci, în toamna anului 2001, după atacurile teroriste din SUA, considerate atacuri împotriva civilizaţiei democratice a zilelor noastre, asupra vieţii şi securităţii statelor – de conducerea politică a Statelor Unite ale Americii, a Uniunii Europene, a Alianţei Nord-Atlantice, precum şi de organismele internaţionale destinate să asigure protecţia naţiunilor, să prevină războiul şi să organizeze şi gestioneze bunele relaţii dintre ele.

Combaterea acestui fenomen trebuie să se bazeze pe politici foarte bine elaborate şi expertizate de cunoaştere a lui, îndeosebi a efectelor posibile, şi să vizeze eradicarea, în primul rând, a cauzelor care-l generează. Un algoritm raţional de cunoaştere şi recunoaştere a acestui fenomen ar trebui să cuprindă, în principiu, următoarele tipuri de politici şi, evident, de strategii adecvate care să vizeze: identificarea; monitorizarea; investigarea; evaluarea; contracararea, ameliorarea şi eradicarea efectelor; combaterea cauzelor; prevenirea situaţiilor generatoare; finanţarea structurilor şi acţiunilor de protecţie împotriva terorismului; finanţarea structurilor şi acţiunilor de combatere a terorismului; pregătirea forţelor, mijloacelor şi populaţiei pentru a duce un război continuu împotriva terorismului de orice fel.

Protecţia împotriva acţiunilor teroriste este necesară şi obligatorie pentru orice organizaţie, pentru orice stat civilizat şi nu numai. Decizia politică de luptă împotriva terorismului aparţine civilizaţiei planetei şi vizează protecţia prin lege şi printr-un sistem coerent de constrângeri şi de acţiuni a cetăţeanului, comunităţii, proprietăţii, instituţiilor, statului şi sistemelor de valori împotriva actelor teroriste.

Aşadar, deşi conducătorii teroriştilor nu s-au aşezat niciodată toţi la aceeaşi masă şi nu au plănuit un mod de a acţiona, un sistem de pregătire a forţelor şi mijloacelor, cam toţi acţionează în acelaşi mod, prin mijloace şi procedee asemănătoare. Nu există o strategie teroristă de distrugere sau înspăimântare a planetei, dar se acţionează efectiv, dacă nu pentru realizarea acestui obiectiv global, atunci pentru realizarea lui pe felii sau în mozaic.

Principalele *pericole şi chiar ameninţări* la adresa României se înscriu în sistemul general de pericole şi ameninţări la adresa NATO şi Uniunii Europene. Specificul acestora, pentru România, constă în modalităţile concrete de concepere şi desfăşurare a unor activităţi şi acţiuni teroriste sau în sprijinul unor reţele, organizaţii şi grupuri teroriste. În acest sens, printre cele mai probabile activităţi şi acţiuni teroriste ar putea fi şi următoarele:

a) În sprijinul acţiunilor teroriste: realizarea unor surse şi reţele de finanţare a terorismului; constituirea unor baze sau a unor elemente de infrastructură (depozite, ascunzători, locuri conspirative etc.); realizarea unor centre de instruire limitată (specifică) a unor terorişti sau echipe (grupuri) teroriste, îndeosebi în domeniul folosirii mijloacelor chimice şi biologice; constituirea unor noduri de reţea, sisteme de tranzit sau puncte de

plecare în pregătirea unor acțiuni teroriste în zonă sau în unele țări din Occident; pregătirea unor locuri de regrupare a teroriştilor după desfăşurarea unor acțiuni în zonă; realizarea unor centre sau locuri de recrutare a unor terorişti din rândul arabilor şi musulmanilor aflați la studii sau la alte activități în România, dar şi din rândul românilor; folosirea în aceste scopuri a personalului român calificat şi, dintr-un motiv sau altul, disponibilizat; activități de spionaj în favoarea rețelelor şi organizațiilor teroriste.

b) Împotriva unor personalități din afara teritoriului României: atacuri împotriva unor personalități îndeosebi americane şi britanice aflate pe teritoriul României; atacuri asupra ambasadelor străine; atacuri asupra turiştilor americani, britanici, evrei, ruşi şi a altor grupuri de turişti aflați în România sau în tranzit pe teritoriul românesc; atacuri asupra unor obiective economice străine construite pe teritoriul românesc.

c) Împotriva românilor: În virtutea unor bune relații cu lumea arabă, este posibil ca, în perioada următoare, să nu avem de-a face cu atacuri special îndreptate împotriva românilor. Sunt totuşi posibile şi astfel de atacuri, datorită participării României la coaliția antiteroristă, parteneriatului strategic cu americanii şi relațiilor foarte bune cu țări pe care fundamentaliştii le consideră inamice.

Dintre acțiunile teroriste împotriva românilor cele mai probabile ar putea fi şi următoarele: atacuri împotriva militarilor români din Irak şi Afganistan; atacuri asupra unor obiective româneşti (economice, culturale, diplomatice etc.) din străinătate; atacuri asupra comunităților româneşti aflate la muncă în străinătate; atacuri asupra unor obiective economice, politice, culturale de pe teritoriul național; atacuri cu bombă sau cu alte mijloace asupra unor locuri publice etc.

Întrucât este direct angajată în combaterea fenomenului terorist, România trebuie să aibă în vedere, probabil, şi o intensificare a unor activități şi acțiuni teroriste sau în sprijinul terorismului care o pot afecta direct sau indirect.

PROPUNERI

- Se cer identificate, analizate şi evaluate toate realitățile şi posibilitățile apariției, întreținerii şi dezvoltării unor rețele, noduri de rețea, elemente de infrastructură, premise ale unor acțiuni sau oricare alte surse de generare, susținere, finanțare sau protecție a terorismului, sub toate formele sale, inclusiv a celor CBRN.
- Perspectiva evoluției fenomenului terorist în spațiul de interes pentru România trebuie să facă obiectul unor evaluări strategice pe măsură, cu implicații în constituirea şi modernizarea forței şi în colaborarea dintre toate structurile militare interne, în consonanță cu cele ale Alianței Nord-Atlantice şi cu cele ale Uniunii Europene, astfel încât să fie găsite şi aplicate la timp cele mai potrivite formule pentru descoperirea şi combaterea rețelelor teroriste şi prevenirea unor atacuri din partea acestora.
- Cercetarea ştiințifică din principalele structuri de apărare, ordine publică şi siguranță națională, împreună cu factorii abilitați, potrivit exigențelor şi cerințelor strategiei NATO de combatere a terorismului, prevederilor Strategiei europene de securitate şi Strategiei naționale de combatere a terorismului, să elaboreze un sistem de criterii şi indicatori de evaluare a riscurilor, pericolelor şi amenințărilor teroriste, astfel încât să fie sesizate din timp şi prevenite orice fel de atacuri teroriste la adresa României şi Alianței, pe teritoriul țării noastre, în zona Mării Negre şi în proximitatea frontierelor naționale.

***COLOCVIU STRATEGIC* este o publicație a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiințifică, conferințelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalități de marcă din armată şi societate, din țară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiințifică din domeniul securității.**

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
web: http://cssas.unap.ro

Publicație realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Tehnoredactare computerizată: Alexandra SARCINSCHI
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1582-6511. B: 0162/122/2009